

El comerç d'armes a Espanya

Suplement del Quadern n. 198 de CJ - (n. 232) - Març 2016

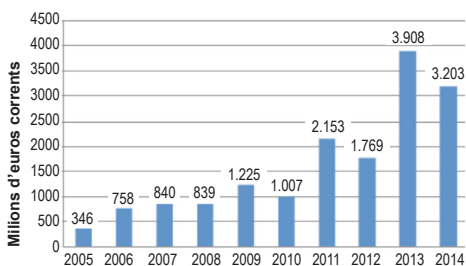
Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona - 93 317 23 38 - info@fespinal.com

www.cristianismeijusticia.net

Espanya és un dels principals països exportadors d'armament del món (se situa entre el sisè i el setè lloc segons l'any). Així, el 2013 es van exportar 3.908 milions d'euros en material de defensa, mentre que el 2014 la xifra va arribar als 3.203 milions. Durant el primer semestre del 2015, s'ha exportat armament per valor de 1.717 milions d'euros. Els productes de material espanyol de defensa més venuts són les aeronaus militars i els vaixells de guerra, dues categories que han representat el 78% del total de les exportacions durant el període 2005-2014.

Aquest important paper que té l'Estat en el comerç internacional d'armament respon a tres causes fonamentals: la participació espanyola en els programes internacionals per al desenvolupament de sistemes d'armes, una interpretació poc rigorosa de la legislació i una política molt activa de foment de les exportacions d'armament.

Exportacions espanyoles de material de defensa 2005-2014

1. Dades bàsiques de la regulació legal

L'armament és un producte essencialment perillós i, per això, està sotmès a un intens control per part del Govern: per a poder exportar material de defensa, es requereix una autorització administrativa que han de sol·licitar les empreses d'armament i que és atorgada formalment per

la Secretaria d'Estat de Comerç, tot i que qui pren la decisió és un òrgan interministerial: la JIMDDU (Junta Interministerial Reguladora del Comerç Exterior de Material de Defensa i de Doble Ús).

Per tal d'atorgar l'autorització, cal comprovar que es compleixen els criteris legalment establerts per a poder exportar armament. Aquesta qüestió queda regulada en la Llei 53/2007, en la Posició comuna 2008/944 de la Unió Europea i en el Tractat sobre el Comerç d'Armes. Segons aquests criteris, no s'hauria d'autoritzar l'exportació d'armament a països sotmesos a embargament o a països que violen els drets humans, ni tampoc a estats en conflicte o quan es puguin posar en perill la pau i la seguretat regionals.

Els principals mecanismes de control de l'actuació de la JIMDDU són la publicació d'estadístiques oficials i el control parlamentari. Quant al primer, la Secretaria d'Estat de Comerç fa públiques les dades de les exportacions, agrupades en diverses categories. D'aquesta manera no se sap quin tipus concret d'armament s'ha exportat. Així, per exemple, durant els anys 2007 i 2008, les estadístiques oficials recollien exportacions a Líbia dins de la categoria de «Bombes, torpedes, coets i míssils», sense mencionar que, en realitat, es tractava de bombes de dispersió (concretament bombes de dispersió del model MAT-120, fabricades per l'empresa espanyola Instalaza, que van ser utilitzades per l'exèrcit de Moammar al-Gaddafi a Misrata durant l'any 2011).

Pel que fa al segon mecanisme de control, les Corts Generals l'exerceixen per mitjà de preguntes parlamentàries, i també amb la compareixença anual del secretari d'estat de Comerç davant de la Comissió de Defensa del Congrés dels Diputats per a explicar les estadístiques

oficials d'exportacions de l'any anterior. Aquesta compareixença, però, es produeix quan les transferències d'armes ja s'han autoritzat, i no s'analitza la política governamental de foment de les exportacions en aquest àmbit.

2. El costat fosc de les exportacions d'armament d'Espanya

Les estadístiques oficials posen en evidència que el Govern espanyol duu a terme una aplicació molt poc rigorosa de la legislació. De fet, s'està exportant armament a països en conflicte o que violen els drets humans. L'any 2014, els casos més problemàtics pel que fa a les exportacions d'aquest tipus de productes van ser (en milions d'euros) l'Àrabia Saudita (293 d'exportats), Bahrain (40 d'exportats), Colòmbia (1,7 d'exportats), Egipte (108 d'exportats), l'Iraq (95 d'autoritzats), Israel (3 d'exportats) i Oman (64 d'exportats). Cal destacar que durant el període 2005-2014 el 16% de les exportacions (511 milions d'euros) va tenir com a destinació països de l'Orient Mitjà, regió que s'ha convertit en un dels mercats emergents de l'armament espanyol malgrat la seva situació d'instabilitat.

2.1. Els elements més problemàtics de la regulació legal

En primer lloc, cal assenyalar que la regulació legal no estableix una prohibició absoluta per a les exportacions d'armament a països en què es produeixen greus violacions dels drets humans.

A més, la Posició comuna 2008/944 de la Unió Europea inclou una referència expressa als «interessos econòmics, socials, comercials i industrials» dels països exportadors. No és clar si això permet, des del punt de vista jurídic, que els

estats de la Unió Europea donin prioritat a aquest tipus d'interessos enfront de la protecció dels drets humans o de la prevenció de conflictes. Però el fet és que aquests països (entre els quals Espanya) moltes vegades ho fan.

Finalment, també s'ha admès la possibilitat d'autoritzar exportacions d'armament «amb finalitats humanitàries», un reconeixement que s'ha fet en un document no jurídic, la *Guia de l'usuari de la Posició Comuna*, segons la qual, arribat el cas, es podrien autoritzar exportacions d'armament en principi contràries als criteris legals amb la finalitat de garantir la seguretat de la població civil i de facilitar la reconstrucció econòmica. En el fons, s'utilitzen arguments similars per tal de justificar la doctrina de la ingerència humanitària. Cal assenyalar que les raons humanitàries ja s'han fet servir per a legitimar alguna exportació d'armament. Això és el que succeí amb el subministrament d'armes als rebels libis per part de l'exèrcit francès l'any 2011. Un dels arguments adduïts pel govern gal va ser l'humanitari: tenint en compte el deteriorament de la situació, els lliuraments d'armes permetrien que els civils es poguessin defensar.

2.2. Un sector estratègic per al govern espanyol

En relació amb el comerç d'armament d'Espanya, cal tenir en compte tres aspectes que defineixen l'actuació del Govern: el secretisme, l'estratègia de foment de les exportacions i la utilització del comerç d'armes com a instrument de la política internacional.

Ens trobem en un àmbit molt marcat per l'opacitat i el secretisme. A més de la informació genèrica que recullen les estadístiques oficials i que impedeix saber quin tipus d'armament concret s'està

exportant, s'ha volgut reforçar aquesta opacitat amb la classificació de les actes de la JIMDDU com a secret d'estat, la qual cosa ha impedit que tiressin endavant en els tribunals un parell de demandes que sol·licitaven informació concreta i l'anul·lació d'autoritzacions d'exportació de material de defensa atorgades.

D'altra banda, el Govern porta anys posant en pràctica una important política de foment de les exportacions d'armes. Es parteix de la consideració de la indústria de defensa com un sector estratègic. El paper fonamental en l'aplicació d'aquesta política l'exerceix el Ministeri de Defensa mitjançant el secretari d'estat de Defensa, l'Oficina de Suport Exterior, els agregats de Defensa (que formen part de les ambaixades i que actuen a vuitanta-dos països) i dues empreses públiques: Isdefe i Defex. Aquesta darrera s'ha vist esquitxada per un presumpte cas de corrupció relacionat amb l'exportació de material antidisturbis a Angola i el pagament de comissions il·legals per a facilitar-ne la compra a les autoritats angleses.

A la pràctica, s'afavoreixen contactes entre les empreses d'armament i els governs interessats, s'estableixen convenis de col·laboració i memoràndums d'entesa amb altres països en matèria d'indústria de defensa, es duen a terme activitats de consultoria per a les empreses del sector...

Últimament, aquesta política també s'ha vist impulsada pel Ministeri d'Economia per mitjà del Pla estratègic d'internacionalització de l'economia espanyola 2014-2015. S'ha creat un grup de treball d'internacionalització en el sector de la defensa amb la participació a les reunions de les dues associacions empresarials del sector armamentístic: Tedae i Aesmide. D'aquesta manera s'ha establert una via

institucional perquè la indústria de la defensa pugui fer valdre els seus interessos.

El salt qualitatiu d'aquesta política ha estat la possibilitat de subscriure contractes «govern a govern». Així, serà el Ministeri de Defensa qui firmi els contractes de venda d'armament a un altre país. Aquests acords, doncs, tindran la garantia de l'Estat pel que fa al seu compliment. La possibilitat de concertar aquest tipus de contractes s'establí per a afavorir que l'Àrabia Saudita comprés a Espanya més de dos-cents carros de combat Leopard. Aquest contracte s'està negociant des del 2010 i podria arribar a tenir un valor final de més de 3.000 milions d'euros. La intenció del Ministeri de Defensa és generalitzar la utilització d'aquests acords govern a govern, ja que, en oferir més garanties al país comprador, afavoriran les exportacions espanyoles d'armament.

Finalment, cal tenir en compte que el Govern espanyol també està utilitzant el comerç d'armament com a instrument de la política internacional i, en conseqüència, com un element que afavoreix les relacions diplomàtiques. Així doncs, el 2008, pel preu simbòlic d'un euro es donaren al Marroc sis torpedes lleugers MK-46 i llançadores de bombes d'aviació valorades en 86.848 euros.

Les exportacions també es poden utilitzar com a instrument d'ingerència militar de menor intensitat que l'enviament de tropes a l'estranger i, per tant, amb un cost polític inferior per al Govern. En posarem parell d'exemples. D'una banda, el setembre del 2014, en el marc de les mesures de suport a Ucraïna acordades per l'OTAN, el Ministeri de Defensa espanyol va enviar a aquest país tres-cents cascos i armilles antifragments. D'altra banda, després d'una dècada en què no es van autoritzar exportacions d'armament

a l'Iraq, el juny del 2014, amb l'objectiu de donar suport a la lluita d'aquest país contra Estat Islàmic, aquestes exportacions es reprengueren, una decisió que responia al canvi de criteri de la Unió Europea.

3. Conclusions

En matèria de comerç d'armament, el Govern espanyol prioritza els seus interessos polítics i econòmics per sobre de la protecció dels drets humans i la prevenció de conflictes. Per a canviar aquesta situació, és necessari introduir el tema del control del comerç d'armes tant en l'agenda política com en l'opinió pública. A més, cal afavorir la transparència i establir mecanismes eficaços de control de l'actuació de la JIMDDU i de la política de foment de les exportacions.

Perquè el control de les exportacions d'armament no és simplement una qüestió legal. Està en joc impedir que les armes espanyoles s'utilitzin per a provocar sofriment i danys irreparables en la vida de milions de persones.

4. Per a saber-ne més

- Lloc web del Centre Delàs d'Estudis per la Pau (www.centredelas.org), on es pot consultar una base de dades sobre el comerç d'armes, i també diversos informes sobre el tema.
- «Exportacions espanyoles d'armament 2005-2014. Alimentant conflictes a l'Orient Mitjà». Informe del Centre Delàs d'Estudis per la Pau.

Eduardo Melero
Investigador del Centre Delàs
d'Estudis per la Pau